

บทที่ 6

ทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัว

Conflict Theory of Family

ทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัว เป็นทฤษฎีครอบครัวที่มีวิวัฒนาการในช่วงที่ 4 คือระหว่าง ค.ศ. 1960 – ปัจจุบัน เช่นเดียวกับทฤษฎีระบบครอบครัว โดยทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัวมีแนวคิดพื้นฐานมาจากการแนวคิดสังคมวิทยาที่ใช้เพื่อการอธิบายเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างชนชั้นในสังคม การแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในสังคมโดยรวม ต่อมานักทฤษฎีด้านสังคมวิทยาลอจิกนักวิจัยได้ประยุกต์แนวคิดด้านความขัดแย้งเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งในครอบครัวอย่างไรก็ตาม เนื่องจากความขัดแย้งในครอบครัวมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้หลายประการ ทำให้การใช้ทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัวได้รับความนิยมไม่กว้างขวางเมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีครอบครัวอื่นๆ การกล่าวถึงทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัวในหนังสือเล่มนี้ ประกอบไปด้วยหัวข้อสำคัญคือ 1) ความเป็นมาโดยสังเขปของทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัว 2) สมมติฐานของทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัว 3) คำศัพท์และแนวคิดสำคัญของทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัว และ

4) ข้อวิพากษ์และข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัว โดยรายละเอียดแต่ละหัวข้อมีดังนี้

1. ความเป็นมาโดยสังเขป

ทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัวมีรากฐานมาจากแนวคิดทางสังคมวิทยา เป็นทฤษฎีที่ใช้เพื่อการศึกษาและการอธิบายความแตกต่างระหว่างชนชั้นในสังคม การแข่งขันช่วงชิงในทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด การสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การแสวงหาอำนาจทางการเมือง และการสร้างสถานสภาพทางสังคมทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในบางสังคมบุคคลถือกำเนิดจากบทบาทในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งบทบาทของบุคคลแสดงถึงชนชั้นทางสังคมของบุคคลนั้น ตัวอย่างเช่น ทาส คนรับใช้ ชนชั้นแรงงาน หรือชนชั้นปักษ์รอง เป็นต้น ระดับของชนชั้นดังกล่าวจะติดตัวบุคคลนั้นไปตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีทางสังคมส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า หากเงื่อนไขต่างๆ มีความเหมาะสม บุคคลที่อยู่ในระดับชนชั้nl่างสามารถพัฒนาตนเองขึ้นสู่ระดับชนชั้นที่สูงขึ้น แต่การเลื่อนระดับชนชั้นดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความขัดแย้งเกิดขึ้นและความขัดแย้งเท่านั้นที่จะส่งผลให้เกิดการเลื่อนระดับชนชั้น

นักปรัชญาทางสังคมที่มีชื่อเสียงและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีความขัดแย้งจนได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของทฤษฎีความขัดแย้ง (father of conflict theory) คือคาร์ล มาร์กซ (Karl Marx, 1818 – 1883) โดยความคิดของมาร์กซได้รับอิทธิพลจากนักปรัชญาชาวเยอรมันคือ จอร์จ ไวเอล์ฟ เฟรดเดอริช เยเกล (Georg Wilhelm Friedrich

Hegel, 1770 – 1831) ทั้งนี้ ทฤษฎีของเยเกลเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการทางความคิดที่เรียกว่า วิธีวิภาคของเยเกล (Hegelian dialectic) มีสาระสำคัญคือ ความคิดที่ได้รับการยอมรับ ในท้ายที่สุดจะถูกท้าทายจากความคิดที่ตรงกันข้าม จนกระทั่งก่อให้เกิดความคิดใหม่ที่ผ่านแนวความคิดสุดขั้วจากทั้งสองทางเข้าด้วยกัน (synthesis) แนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นก็จะกลายเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและกระบวนการวิวัฒนาการทางความคิดก็จะดำเนินต่อไปเช่นเดียวกับกระบวนการที่ผ่านมา

ในขณะที่แนวคิดและปรัชญาของเยเกลให้ความสำคัญกับความขัดแย้งทางความคิด ส่วนแนวคิดและปรัชญาของมาร์กซ์ให้ความสำคัญกับวิธีการที่นำไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจของบุคคลในสังคม ทั้งนี้ มาร์กซ์ได้ใช้แนวทางของเยเกล ด้วยการประยุกต์วิธีวิภาคของเยเกลผนวกกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ มาร์กซ์ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตลอดช่วงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาอย่างยาวนานและเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมสอดคล้องกับวิธีวิภาค โดยชนชั้นที่ทำหน้าที่ในการปกครองสังคม ซึ่งมีอำนาจในการควบคุมทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจจะถูกล้มล้างด้วยชนชั้นที่ถูกกดขี่ข่มเหงโดยผ่านกระบวนการขัดแย้ง ในเวลาต่อมาชนชั้นที่ถูกกดขี่ข่มเหงก็กลับมีอำนาจเหนือและพัฒนาเป็นชนชั้นปกครอง แต่ในท้ายที่สุด ชนชั้นที่ขึ้นมาปกครองโดยใช้วิธีกดขี่ข่มเหงก็จะถูกล้มล้างจากชนชั้นที่ตนเองกดขี่ข่มเหงเช่นเดียวกัน (Farrington & Chertok, 1993)

ในช่วงชีวิตของมาร์กซ์ เป็นช่วงที่แรงงานต้องทำงานหนัก ประกอบกับสภาพความเป็นอยู่ที่อืดตัดขาดแคลน ซึ่งในทศวรรษของมาร์กซ์ เห็นว่า นายทุนที่ติดและนายทุนอุตสาหกรรม เป็นชนชั้นที่กดขี่บุตรดี แรงงาน ดังนั้น กลุ่มแรงงานจึงเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการรวมตัว กันในการล้มล้างนายทุนที่ติดและนายทุนอุตสาหกรรม โดยแรงงานต้อง สร้างสังคมใหม่ที่ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ แนวคิดของมาร์กซ์ตั้งกล่าวข้างต้น เป็นแนวคิดสำคัญในหนังสือที่มีชื่อ เสียงของมาร์กซ์ คือ สังคมคอมมิวนิสต์ (Communist Manifesto) อย่างไรก็ตาม ก่อนที่สังคมคอมมิวนิสต์จะได้รับการยอมรับและสถาปนา ขึ้นนั้น ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นได้เกิดขึ้นและดำเนินอยู่หลายปี โดย ผลของความขัดแย้งนำไปสู่วิธีการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และในที่สุดก่อให้เกิดชนชั้นที่มีอำนาจในสังคมขึ้น

แม้ว่ามาร์กซ์จะเป็นผู้สนับสนุนที่สำคัญของทฤษฎีความขัดแย้ง แต่ทฤษฎีของมาร์กซ์ให้ความสำคัญกับผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็น หลัก ต่อมานักสังคมวิทยาที่มีชื่อเสียงคือ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) จอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel) และ ลูวิส โคงเชอร์ (Lewis Coser) นำ ทฤษฎีความขัดแย้งมาใช้เพื่อการศึกษาความขัดแย้งในครอบครัว โดยให้ ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในมิติที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น ความรัก ความเป็นเจ้าของ การให้คุณค่า และความ อิจฉาริษยา เป็นต้น โดยโคงเชอร์ให้ความเห็นว่า ความขัดแย้งสามารถก่อ ให้เกิดความเป็นปีกแผ่นและสร้างความเป็นเอกภาพในกลุ่มได้ รวมทั้ง ความขัดแย้งยังสร้างความยืดเนื้อยืดตัวและความสามารถในการปรับตัว ภายในกลุ่มด้วย เนื่องจากการจัดการกับความขัดแย้งเป็นปัจจัยที่ทำให้